

Norsk Ornitologisk Forening (NOF)

Sandgata 30 B
N-7012 Trondheim

Telefon: (+ 47) 73 84 16 40
Bankgiro: 4358.50.12840
Org. nr.: 970 089 748 NVA

e-post: nof@birdlife.no internett: www.birdlife.no

Klima- og miljødepartementet (KLD)

Deres ref.	Deres kontaktperson	Vår ref.	Vår kontaktperson	Dato
			Martin Eggen	29.05.2019

Innspill om helhetlige forvaltningsplaner for natur

Norsk Ornitologisk Forening (NOF) vil takke for muligheten til å gi innspill til arbeidet med helhetlige forvaltningsplaner for natur hos departementet 20. mai. Her følger et skriftlig innspill basert på den muntlige fremstillingen som ble holdt da.

Stans tap av marin våtmark og annen viktig natur – helhetlig forvaltning trengs

Vi ser positivt på at man vurderer denne type planer, og mener det er et nødvendig grep for norsk natur. Flere økosystem er under press, uten at dagens forvaltningsregime ser ut til å kunne snu utviklingen. Spesielt gjelder dette våtmark og åpent lavland (jf. naturindeksen). For fuglenes del er 1/3 av artene på den norske rødlisten, enten fordi de har naturlige lave bestander i Norge eller har en markant pågående bestandsnedgang. Artene finner vi i alle økosystem, fra sjø til fjell. Det er særlig arter knyttet til våtmark (hele 34 arter, 41 %) og kulturlandskapet der arealforvaltningen må kunne knyttes direkte til artenes status, selv om forhold under trekk- og vinteropphold i andre land i noen tilfeller delvis eller helt kan forklare artenes status. For truede arter er handlingsplaner, der ulike drivere og direkte årsaker er sammenstilt og oppsummert, med konkrete tiltak, nødvendig, noe vi har påpekt flere ganger.

NOF har lenge stilt seg kritisk til norsk arealforvaltning. Vi har påpekt det pressende behovet for å sikre marine våtmarker («fjærer» og gruntvannsområder). Dette er områder vi mener både vannforskriften og naturmangfoldloven må beskytte. Vannforskriften fordi den eksplisitt er ment å fysisk beskytte denne type areal. Det kan gis tillatelse til nye inngrep etter gjeldende sektorlovgivning og kommunale arealplaner, men aktuell myndighet skal sørge for at vilkårene i vannforskriftens § 12 om nye inngrep oppfylles. Likevel opplever vi at det ikke skjer, og vi har det siste året bl.a. jobbet med å stanse utfyllingen av Drevjaleira i det det verna vassdraget Drevja, Vefsn kommune i Nordland. Her er det snakk om å etablere et industriområde, som opplagt kan plasseres mange andre steder. Naturmangfoldloven fordi dette er areal som over lang tid har blitt utsatt for nedbygging, og som er av uvurderlig betydning som spiskammers for fugler, både hekkefugler og fugler som besøker oss på trekk. Mange er av internasjonal betydning, som også vannfuglavtalen under Bonn-konvensjonen pålegger oss å ta vare på.

Vi har pekt på at kommunenes kompetanse og kapasitet er begrenset, samt at det mangler nok insentiver for lokale politikere til å beskytte marin våtmark og annen beskyttelsesverdig natur. Å prioritere en langsiktig og helhetlig arealplanlegging der naturhensyn må stå sentralt, og alle kommuner må være hardføre (les: ha ressurser og retningslinjer) nok til å sikre dette. Dette er ikke tilfellet i dag, og det er en viktig hovedårsak til at nedbyggingen av viktige naturareal fortsetter den dag i dag. For å bøte dette har vi foreslått bl.a.:

- Statlige planretningslinjer for ulike typer våtmark, marin våtmark spesielt
- Velg marint aktivt delta som utvalgt naturtype
- Vern Important Bird and Biodiversity Areas (IBA) i Norge

Vi mener det er beklagelig at departementet ikke har kommet oss i møte her, og heller ikke ser ut til å ha konkrete planer om å sikre denne typen natur selv. I det supplerende vernet som nå foregår er

marine våtmarker nedprioritert, og IBAer er ikke gitt noen form for prioritet. Vi håper nå KLD velger aktivt marint delta som utvalgt naturtype, som Miljødirektoratet har utredet muligheten for.

Vi påpeker at det ikke er store penger i å bygge ned den naturen NOF ønsker å hegne om, eller at det ikke finnes tilgjengelige areal å utnytte. Sonen mellom hav og land er av nokså ubetydelig areal, men kritisk viktig både for økosystemtjenester, beskyttelse mot ekstremvær og for fugler fra store områder. Betydningen av fjæresonen og deltaer kan derfor ikke understrekes nok – de har stor betydning langt utover sitt eget areal.

Naturvern er ingen særinteresse, men krever et overordnet «blikk»

Når naturvern i dag av mange blir oppfattet som en særinteresse, er det fordi naturhensyn for ofte ikke står i fokus tidlig i planprosesser, men utredes etter at en rekke avgjørelser og begrensninger er satt. Dette gjelder i vindkraftsaker bl.a., men også i annen arealforvaltning. Det sivile samfunnet med organisasjoner som NOF makter ikke alltid å komme tidlig nok inn i prosessene med vår kunnskap og innspill, og må derfor konstatere at mye av vår energibruk blir rettet mot å avverge de verste følgene av manglende prioriteringer av viktig natur. At det skal være slik finner vi svært underlig, da det er regjeringens overordnede politikk å overlate økosystem og naturen i en like god tilstand som den vi overtok, jf. stortingsmeldingen om naturmangfold *Natur for livet*. Dette for å sikre naturmangfoldets, med artenes egenverdi, og for å beskytte økosystemtjenester som skal sikre naturens produksjonsevne. Denne produksjonsevnen skal sikre fremtidig økonomi og velferd. Økologiske ressurser er våre viktigste ressurser. Her er begrepet bærekraftig sentralt. Etter våre begreper innebærer økologisk bærekraft aktiviteter som går i null eller pluss for naturen. Når regnskapet går i minus må mottiltak settes inn. Heldigvis er mange prosesser reversible, f.eks. dersom man endrer jakt – og høstingspraksis eller restaurerer natur. Arealinngrep er mindre reversible, f.eks. er ødeleggelse av marin våtmark ofte irreversible. Derfor må slike arealinngrep stanses. Inngrep må legges andre steder, og vi må i størst mulig grad tilstrebe *arealnøytralitet*.

Det er naturlig at forvaltningsplaner for naturen utgjør innrammingen av vedtak om naturmangfold og kunnskapsgrunnlaget som er kommet frem i arbeidet regjeringen allerede har startet opp, i rapporter som er levert og i utredninger som nå pågår:

- Rapport om økosystemtjenester for våtmark (levert regjeringen våren 2018)
- Fagsystem for fastsetting av god økologisk tilstand (levert regjering sommeren 2017), og det videre arbeidet med å følge opp rådene med konkrete mål for ulike naturtyper
- Oppfølging av vedtak i forbindelse med naturmangfoldsmeldingen *Natur for livet*

Forvaltningsplanene må etter vårt syn være politisk forankret i Stortinget, og være juridisk bindende. Planene må være sektorovergripende. Allerede i dag skal naturforvaltningen være sektorovergripende, og alle sektorer skal innarbeide miljømål i sine virksomheter. Naturmangfoldloven er også sektorovergripende. Likevel mangler det overordnede rammeverket som sikrer en arealplanlegging som viser vei, basert på god, oppdatert kunnskap, der samlet belastning og de større sammenhengene sammenfattes i en plan.

Forvaltningsplanene må ha høy forvaltningsrelevans. Kommunene må gis verktøyet for å måle egen progresjon i å nå målene i forvaltningsplanene, og for å innrapportere egne arealbeslag og arealforandringer. I Norge er det stort politisk flertall for stor sjølråderett i kommunene, men samtidig må det sikres at kommunal forvaltning ikke går på tvers av nasjonale og internasjonale miljømål. Fylkesmannens innsigelsesrett må styrkes, også for å følge opp forvaltningsplanene for natur.

Forvaltningsplaner for naturen nødvendig for bevisstgjøring og langsiktig ivaretagelse

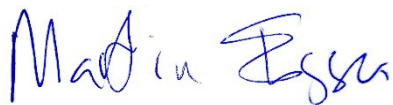
Et av de viktigste poengene i den nevnte rapporten om økosystemtjenester er at naturens goder må synliggjøres for å få en hensiktsmessig avveining av bruk og vern av naturen, og hvilke *typer* bruk vi skal ha. Når nydyrking av myr og restareal har vært tillatt i stor skala opp til vår tid er dette fordi gressmarker har vært høyere verdsatt enn myr. Beslutningsgrunnlaget og diskusjonene rundt dette har i

stor grad manglet. Forvaltningsplaner for naturen vil være et verktøy for å sikre slike diskusjoner, der vi får velbegrunnede avgjørelser med riktig tidshorisont. Norsk natur leverer viktige tjenester som levesteder for et rikt naturmangfold, karbonlagring (spesielt skog og myr), vannrensing, matproduksjon osv., og noen av disse tjeneste er i direkte konflikt med ønsker om utnyttelse av ressurser tilknyttet arealene der tjeneste produseres.

NOF vil understreke at ulike typer natur kan ha ulike funksjoner, og dermed også verdi, etter hvor man finner dem. Dette er et poeng vi ser for oss kommer frem i ekspertenes vurdering av god økologisk tilstand for ulike økosystem. I mange tilfeller er en landskapstilnærming nødvendig, ikke minst i kulturlandskapet. Når arter som småspove, jordugle og brushane (sterkt truet) mer eller mindre har forsvunnet ut av intensivt drevet kulturlandskap på Lista og Jæren (altså utryddet i visse regioner i Norge) på grunn av færre myrer, fuktareal, ugjødslet beitemark, kantsoner og dammer/våtmark er dette som følge av en villet utvikling, der hensynet til naturfremmede elementer ikke har vært nok verdsatt. Nå er også bestandene av arter som sanglerke (sårbar), storspove (sårbar) og vipe (sterkt truet) sterkt nedadgående. Mange plasser er de allerede borte. Forvaltningsplaner for naturen må bli et redskap for å sikre økosystemene og artene også i kulturlandskapet, både insekter, fugler og dyr.

At forvaltningsplaner for naturen som et redskap for riktig vektig av bruk av natur er nødvendig viser også en undersøkelse fra Miljødirektoratet (2014). Undersøkelsen handlet om nordmenns kunnskap om hva naturen leverer oss gratis av tjenester, og om den krisen verdens naturmangfold opplever. Norge ikke et unntak i en slik utvikling, men en del av de omfattende negative prosessene, både konkret her hjemme og gjennom vårt forbruk (bl.a. knyttet til matvaner- og produksjon) som påvirker økosystem i andre deler av verden, f.eks. tropiske skoger. Nordmenns kunnskap om dette skåret lavt sammenlignet med de fleste land i EU. Det haster å få opp engasjementet, kunnskapen og bevisstheten blant politikere og blant befolkningen generelt. Dette må gjøres på mange arenaer, men forvaltningsplaner for naturen vil være et godt fundament for diskusjon.

For Norsk Ornitologisk Forening

Martin Eggen, naturvernrådgiver